

Termín, místo	Aktivita	Cíl aktivity	Vazba na RVP
7. 6. 2014 10:00–11:00 hod., interiéry zámku – prohlídková trasa A	Provázení rodinných příslušníků – I. skupina	Upevnit získané vědomosti a dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní, občanské PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
9. 6. 2014 - čtyři vyučovací hodiny, zámek, interiéry zámku – prohlídková trasa A	Nácvik provázení – II. skupina	Upevnit text a komunikační dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
10. 6. 2014, 10:00–12:00 hod., interiéry zámku – prohlídková trasa A	Provázení žáků šestých tříd – I. skupina	Uplatnit získané vědomosti a dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní, občanské PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
11. - 13. 6. 2014, 9:30–13:30 hod., interiéry zámku – prohlídková trasa A	Provázení návštěvníků zámku – I. skupina	Uplatnit získané vědomosti a dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní, občanské PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Člověk a svět práce, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
13. 6. 2014, nádvoří zámku	Ústní reflexe žáků – I. skupina	Vyjádřit klady a zápory projektu	KK: komunikativní, sociální a personální PT: OSV VO: Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura

Termín, místo	Aktivita	Cíl aktivity	Vazba na RVP
14. 6. 2014 10:00–11:00 hod., interiéry zámku – prohlídková trasa A	Provázání rodinných příslušníků – II. skupina	Upevnit získané vědomosti a dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní, občanské PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
17. 6. 2014, 10:00–12:00 hod., interiéry zámku – prohlídková trasa A	Provázání žáků šestých tříd – II. skupina	Uplatnit získané vědomosti a dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní, občanské PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
18. - 20. 6., 9:30–13:30 hod., interiéry zámku – prohlídková trasa A	Provázání návštěvníků zámku – II. skupina	Uplatnit získané vědomosti a dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní, občanské PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Člověk a svět práce, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
20. 6. 2014, nádvoří zámku	Reflexe žáků	Vyjádřit klady a zápory projektu	KK: komunikativní, sociální a personální PT: OSV VO: Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura
23. 6. 2014 – 20 min. – ředitelna ZŠ	Vyhodnocení projektu s vedením školy	Pojmenovat klady a zápory projektu	

Vysvětlení zkratk:

- Rámcový vzdělávací program (RVP)
- Klíčové kompetence (KK)
- Průřezová témata (PT)
 - Osobnostní a sociální výchova (OSV)
 - Mediální výchova (MV)
- Vzdělávací obsahy (VO)

Společenská událost

Řetězové provázení na zámku Náměšť nad Oslavou probíhalo také v tradičním duchu prohlídek, při němž je výklad žáků více méně faktografický a drží se výkladu kmenových průvodců zámku. Organizace provázení se ovšem od provázení na zámku v Telči lišila. Vycházela z místních zkušeností řetězového provázení v předcházejících letech. Žáci byli rozmístěni individuálně nebo ve dvojích po celé prohlídkové trase. Nemuseli se tedy přesouvat společně s návštěvníky, které po celou dobu prohlídky doprovázel pouze stálý průvodce zámku. Ten zároveň doplňoval výklad za absentující žáky.

Obr. 87. Žáci 9. třídy se rozloučili se základní školou společným provázením na zámku v Náměšti nad Oslavou (foto V. Mašát).

Příprava žáků se v mnohém shodovala s přípravou žáků v Telči. Její součástí byly přednášky, opakované návštěvy zámku a seznámení se s jeho provozem. Texty rovněž vycházely z průvodcovských sylabů. Motivací pro žáky byla skutečnost, že jejich výkon bude oceněn možností uspořádat oficiální rozloučení se školou v reprezentačních prostorách zámku.

Hlavním úkolem bylo zvýšit dosavadní úroveň řetězového provázení na zámku a zároveň zapojit všechny žáky třídy bez výjimky, protože se jednalo o společnou akci celého devátého ročníku. Základní podmínkou proto bylo, aby úprava a rozdělení textů odpovídaly možnostem žáků a zároveň aby nebyla ohrožena úroveň výkladu. Texty byly žákům promyšleně přiděleny podle jejich komunikačních a intelektových schopností, tím se předešlo nevyváženému výkladu.

Obr. 88. Prohlídku zahajovali žáci výkladem v kapli plné symbolů (foto V. Mašát).

Část přípravy se odehrávala přímo v hodinách dějepisu v návaznosti na požadavky školního vzdělávacího programu. Významný podíl na přípravě žáků měla třídní učitelka (vyučující dějepisu), která žáky nejen vhodně motivovala, ale dokázala s nimi intenzivně pracovat na zlepšení jejich výkonu. Podařilo se to zejména u žáků komunikačně méně vybavených. Právě pro tyto žáky byla možnost vystoupit na veřejnosti a prezentovat naše kulturní dědictví důležitou (často první a možná i poslední) zkušeností v tomto ohledu.

Intenzivní práce s žáky přinesla velmi vyvážené a kultivované projevy. Nezůstalo však jenom u kvalitního výkladu. Patrné bylo i stmelení třídního kolektivu a přijetí odpovědnosti jednotlivých žáků za celkový výsledek. Žáci svým přístupem (včetně svátečního oblečení) dokázali provázení povýšit na skutečnou společenskou událost, což nemohli přehlédnout návštěvníci ani zaměstnanci objektu. Díky jejich vstřícnosti se pak na zámku podařilo vytvořit velmi příjemnou atmosféru.

Obr. 89. Příprava žáků zahrnovala nejen práci s textem, ale také kultivaci neverbální komunikace, bez které se výklad průvodce neobejde (foto V. Mašát).

Detailní popis programu Řetězové provázení – Společenská událost

Spolupráce:

- Státní zámek Náměšť nad Oslavou
- Základní škola Komenského, Náměšť nad Oslavou – dvacet šest žáků devátého ročníku, spolupráce PhDr. Jaroslava Kučerová

Poznámka: Zvýrazněný text popisuje aktivity bez účasti žáků.

Termín, místo	Aktivita	Cíl aktivity	Vazba na RVP
Červen 2013	Účast na probíhající řetězovém provázení na zámku Náměšť nad Oslavou	Zjistit organizaci provázení a způsob přípravy	
Červen 2013	Schůzka s kastelánem a pověřeným pracovníkem zámku	Definovat možnosti zámku	
29. 9. 2013	Schůzka s ředitelkou školy	Zjištění potřeb školy	
9. 12. 2013 – jedna vyučovací hodina, učebna ZŠ	Přednáška o historii náměšťského zámku	Popsat vývoj šlechtického sídla	KK: k učení, občanské VO: Člověk a společnost, Umění a kultura
Leden–březen 2014	Tvorba průvodcovských textů odpovídajících požadavkům řetězového provázení	Připravit texty	
6. 3. 2014	Schůzka s pověřeným pedagogem školy	Připravit harmonogram na základě potřeb školy	
30. 4. 2014 – dvě vyučovací hodiny, zámek	Prohlídka zámku s průvodcem – prohlídková trasa A	Seznámit se s prohlídkovou trasou	KK: občanské, pracovní PT: MV VO: Člověk a společnost, Umění a kultura.
5. 5. 2014 – čtyři vyučovací hodiny – zámek	Prohlídka zámku, čtení průvodcovských textů	Porozumět textům, orientovat se na trase	KK: k učení, pracovní, komunikativní PT: MV VO: Člověk a společnost, Umění a kultura.

Termín, místo	Aktivita	Cíl aktivity	Vazba na RVP
14. 5. 2014 – tři vyučovací hodiny – učebna ZŠ	Práce s texty	Rozdělit text mezi žáky, procvičit rétorické dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Člověk a svět práce, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
22. 5. 2014 – jedna vyučovací hodina, učebna ZŠ	Práce s texty	Upevnit text, procvičit rétorické dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
29. 5. 2014 - jedna vyučovací hodina, učebna ZŠ	Práce s texty	Upevnit text, procvičit rétorické dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
13. 6. 2014 – čtyři vyučovací hodiny, interiéry zámku – prohlídková trasa A	Nácvik provázení, prohlídka prostor zázemí zámku	Upevnit text a komunikační dovednosti, motivovat k pozitivnímu výkonu	KK: k učení, k řešení problémů, komunikativní, pracovní PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
19. 6. 2014, 10:00–14:00 hod., interiéry zámku – prohlídková trasa A	Provázení žáků školy, provázení návštěvníků	Uplatnit získané vědomosti a dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní, občanské PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Člověk a svět práce, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.

Termín, místo	Aktivita	Cíl aktivity	Vazba na RVP
20. 6. 2014, 10:00–14:00 hod., interiéry zámku – prohlídková trasa A	Provázání návštěvníků	Uplatnit získané vědomosti a dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní, občanské PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Člověk a svět práce, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
21. 6. 2014 10:00–11:00 hod., interiéry zámku – prohlídková trasa A	Provázání rodinných příslušníků	Uplatnit získané vědomosti a dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní, občanské PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Člověk a svět práce, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
24. 6., 10:00–14:00 hod., interiéry zámku – prohlídková trasa A	Provázání návštěvníků zámku	Uplatnit získané vědomosti a dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní, občanské PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Člověk a svět práce, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
24. 6. 2014, 30 minut, nádvoří zámku	Ústní reflexe žáků, vyhodnocení projektu, předání pamětních listů žákům a pedagogům	Pojmenovat klady a zápory projektu, předat pamětní listy	KK: komunikativní, sociální a personální PT: OSV VO: Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura

Vysvětlení zkratk:

- Rámcový vzdělávací program (RVP)
- Klíčové kompetence (KK)
- Průřezová témata (PT)
- Osobnostní a sociální výchova (OSV)
- Mediální výchova (MV)
- Vzdělávací obsahy (VO)

Věk neomezuje

Zcela odlišný přístup byl zvolen v případě řetězového provázení na zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou, kde se dosud tento způsob provázení nerealizoval. S vedením místní základní školy bylo dohodnuto, že se do něj zapojí žáci z dramatického kroužku *Divadélko na niti*. Kroužek navštěvovaly děti ve věku 7–12 let, proto bylo nutné hledat způsob, jak vytvořit plnohodnotnou prohlídku akceptující schopnosti dětí daného věku.

Rozhodnutí uplatnit formu dramatizované kostýmované prohlídky ovlivnil věk žáků, jejich zájem o dramatickou výchovu a skutečnost, že jaroměřický zámek se v období baroka díky svému nejvýznamnějšímu majiteli proslavil hudební a divadelní tradicí. Dalším aspektem byla dlouholetá zkušenost zámku s podobným typem prohlídek realizovaných místním amatérským divadelním souborem. Provozně zde bylo dostatečné zázemí pro děti (prostorná oddělená šatna se samostatným vchodem a sociálním zařízením, možnost občerstvení a volného pohybu v přilehlé zámecké zahradě). Zámek se podílel i na zajištění kostýmů pro děti.

Obr. 90. Na barokním zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou měly kostýmy své opodstatnění. Zámek má bohatou divadelní a hudební historii. Provázení se navíc ujali žáci dramatického kroužku místní základní školy (foto V. Mašát).

Prvním krokem přípravy bylo seznámení dětí s prohlídkovou trasou. Fungovalo mimo jiné jako motivace dětí pro další práci. Následná příprava vycházela z principů dramatické výchovy, kdy dramatické hry a cvičení pomáhaly rozkrýt vlastnosti, dovednosti a schopnosti dětí a rozvíjet je. Na základě získaných poznatků byl vytvořen scénář přímo „na tělo“ jednotlivým dětem. Aby děti zůstaly při prohlídkách přirozené, nepitvořily se, nepřehrávaly a nehrály si na „velké divadlo“, jejich role nepředstavovaly žádné historické postavy. Děti vystupovaly samy za sebe, dialogy reflektovaly jejich zájmy a zkušenosti v konfrontaci s faktografickými údaji, které se týkaly historie zámku a života na šlechtickém sídle v období baroka. Celý scénář byl konzultován s příslušnými pracovníky zámku i s pedagogy dramatického kroužku, aby vyhovoval jak požadavkům zámku, tak potřebám dětí.

Obr. 91. Přirozenost – nejzásadnější podmínka pro dobře fungující kostýmovanou prohlídku (foto V. Mašát).

S textem se pracovalo postupně. Pro většinu dětí nebyl problém se text naučit z paměti, velmi dobře to zvládla i žákyně první třídy. Mnohem více bylo třeba se věnovat výslovnosti, intonaci a dynamice řeči. Velký kus práce odvedly vedoucí kroužku, které se dětem trpělivě a obětavě věnovaly nad rámec svých povinností. Akceptovaly také připomínky koordinátorky projektu a průběžně s ní a se zaměstnanci zámku konzultovaly postupy a řešení. Poslední fáze přípravy představovala několik dnů zkoušek přímo na prohlídkové trase. Šlo především o zvládnutí orientace v prostoru, fixaci textu v souvislosti s prezentovanými mobiliárními předměty a nácvik tanečního vystoupení.

Při prohlídce návštěvníci procházeli se stálou průvodkyní zámku jednotlivými sály, ve kterých se setkávali s dětskými průvodci. Ti mezi sebou vedli dialog o majitelích zámku, jejich vlastnostech a zálibách, o stravě a hygieně v době baroka, hráli na hudební nástroje, v tanečním sále tančili jednoduchý barokní tanec. Po dobu šesti dnů probíhaly „dětské prohlídky“ třikrát denně v přesně určených časech (dvakrát dopoledne, jednou po obědě). Návštěvníci si tak mohli vybrat mezi řetězovým provázením nebo tradiční prohlídkou s průvodcem. Tím byla do jisté míry eliminována možnost negativních reakcí návštěvníků, což bylo důležité pro udržení přátelské atmosféry a psychické pohody dětí.

Obr. 92. Cítit se „jako doma“ je další podmínkou pro úspěšné zvládnutí role. Mimo jiné to znamená důkladně žáky seznámit s prostory a komunikačními koridory objektu (foto V. Mašát).

S přibývajícími reprízami rostla jistota dětí, zlepšoval se i jejich výkon, ale zároveň se ke konci týdne zvyšovala jejich únava a zhoršovala ukázněnost. Proto bylo nutné dbát na dostatečné pauzy, na občerstvení, vnímat momentální potřeby dětí a dohlížet, aby se na trase při čekání na výstup příliš nenudily. Při prohlídkách byla s dětmi stabilně jedna průvodkyně a dva až tři pedagogové.

Ohlas veřejnosti byl ve všech směrech pozitivní. Pro návštěvníky i samotné zaměstnance zámku bylo překvapivé, jak kvalitní a zábavná může být prohlídka vedená dětmi mladšího školního věku. Spokojeni odcházeli studenti střední školy, náhodní turisté i vedoucí pracovníci NPÚ. Nejemotivnější reakce byly pochopitelně ze strany rodinných příslušníků. Pro děti se na pár dnů stal zámek významným místem, což se většinou promítlo do života celé jejich rodiny. Touto akcí vytvořila kulturní památka prostor pro společný zážitek a zviditelnila svůj význam pro místní komunitu.

Obr. 93. Kulisy barokního divadla se dobře doplňují s kostýmy žáků (foto V. Mašát).

Detailní popis programu Řetězové provázání – Věk neomezuje

Spolupráce:

- Státní zámek Jaroměřice nad Rokytnou
- Základní škola Otokara Březiny, Jaroměřice nad Rokytnou – šestnáct žáků dramatického kroužku (věk 7–13 let), spolupráce Mgr. Marie Černá, Naďa Příkrylová

Poznámka: Zvýrazněný text popisuje aktivity bez účasti žáků.

Termín, místo	Aktivita	Cíl aktivity	Vazba na RVP
Srpen 2013	Schůzka s kastelánem a pověřeným pracovníkem zámku	Definovat možnosti zámku	
4. 10. 2013	Schůzka s vedením školy	Zjištění potřeb školy	
11. 10. 2013	Schůzka s pověřenými pedagogy	Připravit harmonogram na základě potřeb školy	
8. 12. 2013 – dvě vyučovací hodiny, zámek	Prohlídka zámku s průvodcem – prohlídková trasa A	Seznámit se s prohlídkovou trasou	KK: občanské, pracovní PT: MV VO: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Umění a kultura
13. 12. 2013 – dvě vyučovací hodiny, učebna ZŠ	Lekce dramatické výchovy, námět: Kdo žije na zámku?	Vytvořit představu o životě na zámku, poznat žáky dramatického kroužku	KK: k učení, komunikativní, sociální a personální PT: MV, OSV VO: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
17. 1. 2014. – jedna vyučovací hodina, učebna ZŠ	Kostýmová zkouška	Zjistit konfekční velikost žáků	KK: k řešení problémů PT: MV VO: Umění a kultura

Termín, místo	Aktivita	Cíl aktivity	Vazba na RVP
17. 1. 2014. – jedna vyučovací hodina, učebna ZŠ	Lekce dramatické výchovy, námět: Můj dům, můj hrad	Rozvíjet dovednosti verbálního a neverbálního vyjádření	KK: k učení, komunikativní, sociální a personální PT: MV, OSV VO: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
14. 2. 2014 – dvě vyučovací hodiny, učebna ZŠ	Lekce dramatické výchovy, námět: Jídlo	Rozvíjet dovednosti verbálního a neverbálního vyjádření	KK: k učení, komunikativní, sociální a personální PT: MV, OSV VO: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
28. 2. 2014 – dvě vyučovací hodiny, učebna ZŠ	Lekce dramatické výchovy, námět: Hry a zábava	Rozvíjet dovednosti verbálního a neverbálního vyjádření	KK: k učení, komunikativní, sociální a personální PT: MV, OSV VO: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
březen 2014	Tvorba scénáře	Připravit scénář	
7. 3. 2014 – jedna vyučovací hodina	Kostýmová zkouška	Upravit kostýmy na míru zákům	KK: k řešení problémů PT: MV VO: Umění a kultura
21. 3. 2014 – dvě vyučovací hodiny, učebna ZŠ	Práce s texty	Seznámit se se scénářem, rozdělit role	KK: k učení, komunikativní, pracovní PT: MV, OSV VO: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.

Termín, místo	Aktivita	Cíl aktivity	Vazba na RVP
28. 3. 2014 – čtyři vyučovací hodiny – zámek	Práce s texty	Porozumět textům	KK: k učení, komunikativní, pracovní PT: MV, OSV VO: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
11. 4. 2014 – dvě vyučovací hodiny, učebna ZŠ	Práce s texty	Upevnit text, procvičit rétorické dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní PT: MV, OSV VO: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
25. 4. 2014 – jedna vyučovací hodina, učebna ZŠ	Práce s texty	Upevnit text, procvičit rétorické dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní PT: MV, OSV VO: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
12. 5. 2014 – pět vyučovacích hodin, zámek – prohlídková trasa A	Nácvik provázení, prohlídka prostor zázemí zámku	Orientovat se v prostoru, upevnit text, procvičit komunikační dovednosti	KK: k učení, k řešení problémů, komunikativní, pracovní PT: MV, OSV VO: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
16. 5. 2014 – dvě vyučovací hodiny, zámek – prohlídková trasa A	Nácvik provázení	Upevnit text a komunikační dovednosti	KK: k učení, k řešení problémů, komunikativní, pracovní PT: MV, OSV VO: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.

Termín, místo	Aktivita	Cíl aktivity	Vazba na RVP
19. 5. 2014 - pět vyučovacích hodin, zámek – prohlídková trasa A	Provázání žáků školy	Upevnit text a komunikační dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní, občanské PT: MV, OSV VO: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
20.–23. 5. 2014, 9:00–14:00 hod., zámek – prohlídková trasa A	Provázání návštěvníků	Uplatnit získané vědomosti a dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní, občanské PT: MV, OSV VO: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
21. 5. 2014, 11:00–15:00 hod., zámek – prohlídková trasa A	Provázání rodinných příslušníků	Uplatnit získané vědomosti a dovednosti	KK: k učení, komunikativní, pracovní, občanské PT: MV, OSV VO: Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
21. 5. 2014, 30 minut, zámek	Ústní reflexe žáků	Vyjádřit klady a zápory projektu	KK: komunikativní, sociální a personální PT: OSV VO: Člověk a společnost, Umění a kultura
24. 6. 2014, 30 minut, učebna ZŠ	Vyhodnocení projektu za účasti vedení školy, předání pamětního listu žákům a pedagogům	Pojmenovat klady a zápory projektu, předat pamětní listy	KK: komunikativní, sociální a personální PT: OSV VO: Člověk a společnost, Umění a kultura

Vysvětlení zkratk:

- Rámcový vzdělávací program (RVP)
- Klíčové kompetence (KK)
- Průřezová témata (PT)
 - Osobnostní a sociální výchova (OSV)
 - Mediální výchova (MV)
- Vzdělávací obsahy (VO)

Text není podmínkou

Pro hrad Lipnice bylo řetězové provázení novinkou. Ve srovnání s předcházejícími objekty se provozní podmínky na Lipnici značně lišily. Návštěvník zde není vázán na průvodce. Krátký výklad o historii hradu zprostředkuje průvodce zájemcům pouze na úvod prohlídky. Návštěvníci se dále po objektu pohybují samostatně bez průvodce, podle svých potřeb a možností. Díky režimu volných prohlídek,²⁴⁸ vstřícných k exkurzní výuce, se na Lipnici otevřela možnost pracovat s žáky po celou dobu přípravy přímo na objektu. Místní základní škola je navíc situována v bezprostřední blízkosti hradu (50 m), takže bylo reálné včlenit přípravu přímo do vyučování bez narušení provozu školy. Prostory objektu a nízký počet žáků ve třídách umožňovaly využití forem založených na praktických činnostech, objektovém a zážitkovém učení. S tím souviselo ověření předpokladu, že na základě takto aktivního způsobu přípravy zvládnou žáci provázet návštěvníky bez použití průvodcovských textů a bez učení textů z paměti.

Příprava byla koncentrována do jednoho pracovního týdne. S vedením školy byl domluven přesný časový harmonogram pro jednotlivé vyučovací bloky i pro závěrečné provázení. První tři dny se do dopolední praktické výuky zapojili žáci devátého a pátého ročníku, v odpolední části už pracovali pouze deváťáci stejně jako čtvrtý a pátý den. Každý výukový blok probíhal v jiné části hradu, aby si žáci přirozeně „osvojili“ jednotlivé části objektu.

Obr. 94. Náznakový kostým vycházející ze středověkého oděvu, tzv. tabardu, se dobře uplatnil při řetězovém provázení na středověkém hradě (foto V. Mašát).

V dopoledních blocích lektoři praktickými ukázkami přiblížili témata související s životem na hradě. Budování hradů si žáci kromě pozorování jednotlivých částí objektu vyzkoušeli na pomůcce – speciálně vytvořeném pískovišti. Obranná funkce hradu byla představena prostřednictvím replik středověkých zbraní a rytířské zbroje, kterou si měli možnost žáci vyzkoušet. Téma hygieny bylo spojeno s ukázkami různých typů hygienického zařízení v období středověku. Pro přiblížení stravování si žáci dobovým postupem uvařili jídlo podle středověkého receptu přímo v areálu hradu. Správa hradu byla zprostředkována mimo jiné písarskou dílnou, v rámci které si žáci připravili jmenovky na závěrečný den. Odpolední část programu byla věnována práci ve skupinách. Cílem bylo různými metodami zopakovat a upevnit získané vědomosti žáků a vytvořit pracovní materiál využitelný při provázení. Čtvrtek byl vyhrazen práci ve dvojicích, kdy každá dvojice na základě připravených materiálů, odborné literatury, získaných zkušeností a vědomostí zpracovala jedno ze zadaných témat: architektura, obrana hradu, heraldika a významní majitelé hradu, hygiena a stravování, význam víry v životě středověkého člověka.

Vyvrcholením čtyřdenní přípravy byla páteční komentovaná prohlídka hradu pro všechny žáky školy. Přidat se mohli i náhodní návštěvníci hradu. Na pěti stanovištích zaměřených na výše popsaná témata, s podporou ikonických materiálů a replik dobových předmětů denní potřeby, přiblížily dvojice (trojice) deváťáků život na hradě Lipnice v době Karla IV. Žáci nebyli svazováni naučeným textem, jejich „výklad“ měl převážně formu dialogu s návštěvníky. Žáci tak zčásti vědomě, zčásti podvědomě uplatňovali stejné postupy, jakými byli lektory vedeni

Obr. 95. Místo zdlouhavého výkladu vedli žáci s návštěvníky hradu dialog (foto V Mašát).

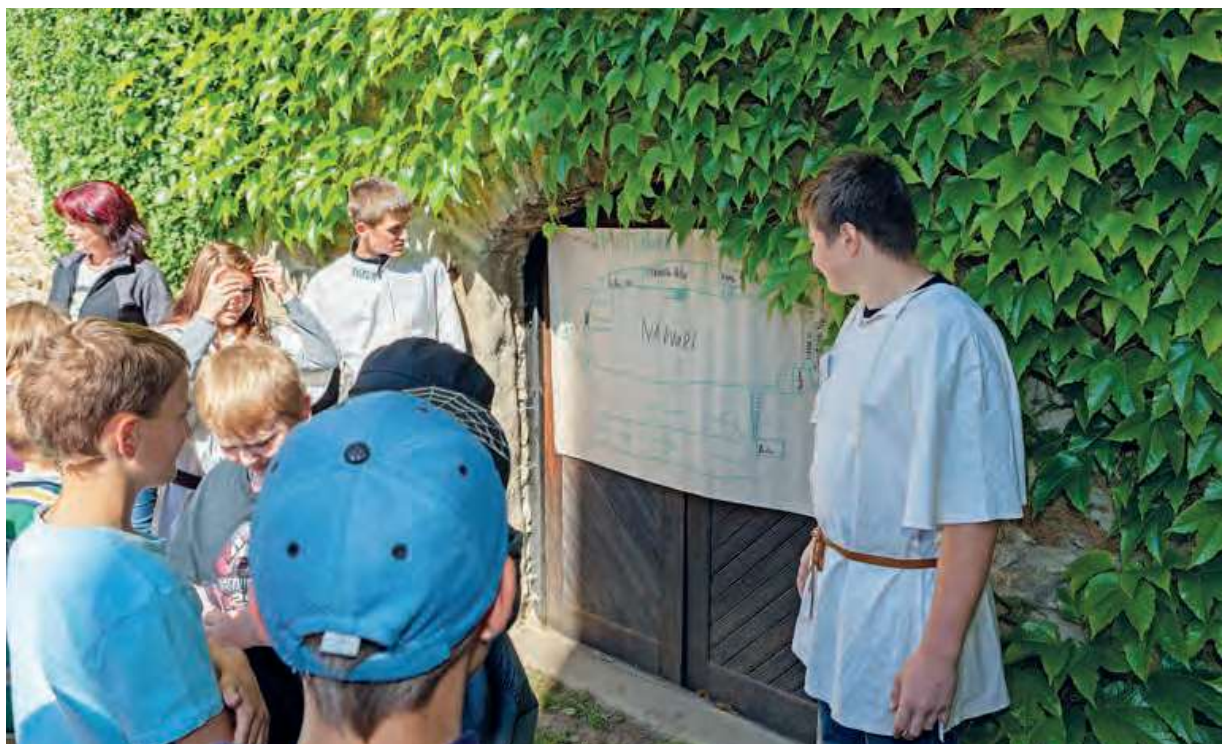
při přípravě sami. Tento princip velmi dobře fungoval ve vztahu k ostatním žákům školy. Aktivně se zapojovali žáci mladšího i staršího školního věku. Jejich zájem a pozornost byly mnohem intenzivnější, než při tradičních prohlídkách, protože vrstevníci – průvodci jim předkládali historii způsobem, jaký jim je blízký a srozumitelný.

Pro učitele školy, kteří se celého projektu účastnili jako pedagogický doprovod, bylo překvapením, jak rozdílné projevy oproti výuce ve škole u žáků viděli. Oceňovali ukázněnost problémových žáků, komunikativnost žáků ve vyučování zamlklých i množství informací, které byli žáci schopni za krátkou dobu zpracovat a poučeně předat svým vrstevníkům. Řetězové provázení přijala lipnická škola jako efektivní součást vyučovacího procesu, čímž kulturní památka ovlivnila v pozitivním slova smyslu život celé školy.

Reflexe žáků

„Překvapilo mě, co jsme se dozvěděli a co jsem si všechno zapamatovala.“

„Památky mě baví. Nebyla to nuda.“

Obr. 96. Orientace v prostoru je základem každého provázení. Průvodce musí mít přehled, kde přesně se v danou chvíli se skupinou nachází. Proto je část přípravy věnována důkladnému seznámení se s objektem (foto V Mašát).

Detailní popis programu Řetězové provázání – Text není podmínkou

Spolupráce:

- Státní hrad Lipnice
- Základní umělecká škola a Mateřská škola Lipnice nad Sázavou – dvanáct žáků devátého a čtyři žáci pátého ročníku, spolupráce Mgr. Marie Opršálová

Poznámka: Zvýrazněný text popisuje aktivity bez účasti žáků.

Termín, místo	Aktivita	Cíl aktivity	Vazba na RVP
22. 1. 2014	Schůzka s ředitelkou školy	Zjistit potřeby školy	
25. 2. 2014	Schůzka s kastelánem	Definovat možnosti zámku	
21. 3. 2014	Účast na výuce žáků devátého a pátého ročníku, schůzka s ředitelkou školy	Seznámit se s žáky, projednat harmonogram a obsah projektu	
Duben - květen	Příprava workshopů	Připravit obsahovou náplň a pomůcky	
2. 6. 2014 – sedm vyučovacích hodin, hrad	Workshop – I. architektura, II. hygiena	Pochopit systém budování hradu a jeho provozních potřeb	KK: k učení, k řešení problémů, pracovní PT: EV VO: Člověk a společnost, Umění a kultura.
3. 6. 2014 – sedm vyučovacích hodin, hrad	Workshop – I. obrana hradu - rytířství, II. význam víry v životě středověkého člověka	Uvědomit si souvislosti historie s každodenním životem člověka ve středověku	KK: k učení, k řešení problémů, pracovní VO: Člověk a společnost, Umění a kultura
4. 6. 2014 – sedm vyučovacích hodin, hrad	Workshop – I. správa hradu, II. stravování	Vytvořit představu o funkci hradu a jeho podmínkách každodenního života	KK: k učení, k řešení problémů, pracovní VO: Člověk a společnost, Člověk a svět práce, Umění a kultura

Termín, místo	Aktivita	Cíl aktivity	Vazba na RVP
5. 6. 2014 – pět vyučovacích hodin, hrad	příprava na provázení – skupinové zpracování probíraných témat	Vytvořit ikonografický a textový materiál pro potřeby provázení	KK: k učení, k řešení problémů, komunikativní, pracovní PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Člověk a svět práce, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
6. 6. 2014 – pět vyučovacích hodin, hrad	Provázení žáků školy	Uplatnit získané vědomosti a dovednosti	KK: k učení, k řešení problémů, komunikativní, pracovní, občanské PT: MV, OSV VO: Člověk a společnost, Člověk a svět práce, Český jazyk a literatura, Umění a kultura.
6. 6. 2014, 30 minut, nádvoří hradu	Písemná reflexe žáků	Vyjádřit klady a zápory projektu	KK: komunikativní, sociální a personální PT: OSV VO: Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura
25. 6. 2014	Vyhodnocení projektu s vedením školy, předání pamětního listu žákům	Pojmenovat klady a zápory projektu, předat pamětní listy	KK: komunikativní, sociální a personální PT: OSV VO: Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Umění a kultura

Vysvětlení zkratk:

- Rámcový vzdělávací program (RVP)
- Klíčové kompetence (KK)
- Průřezová témata (PT)
 - Osobnostní a sociální výchova (OSV)
 - Environmentální výchova (EV)
 - Mediální výchova (MV)
- Vzdělávací obsahy (VO)